

ІНДИВІДУАЛЬНА ТА САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕТАП НАВЧАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИМ ТЕХНОЛОГІЯМ

Розглянута та охарактеризована індивідуальна та самостійна робота студентів медичних університетів у процесі навчання здоров'язбережувальним технологіям. Наведенні приклади для самостійної та індивідуальної роботи студентів медичних університетів, спрямованої на їх підготовку до здоров'язбережувальних технологій. Визначена значимість самостійної та індивідуальної роботи студентів-медиків у навчанні здоров'язбережувальним технологіям.

Ключові слова: здоров'язбережувальні технології, вища освіта, здоровий спосіб життя, студенти, медичний університет.

Постановка проблеми. Навчання здоров'язбереженню майбутніх лікарів зумовлена соціальним замовленням на професійне вирішення проблем розвитку, регенерації та збереження здоров'я населення, створення умов для зниження рівня загальної захворюваності населення, зменшення загальної летальності; створення умов для збереження працездатності та поліпшення умов лікування хворих, збільшення тривалості їх життя, модернізацію системи охорони здоров'я в нових політико-економічних та соціальних умовах, що фіксує постійне зростання ринкового попиту на спеціалістів.

Нині вища освіта орієнтована на забезпечення фундаментальної наукової, загальнокультурної, практичної підготовки фахівців, які мають визначати темпи і рівень науково-технічного, економічного і соціально-культурного прогресу, формування інтелектуального потенціалу нації на всебічний розвиток особистості як найвищої цінності суспільства [10, с. 87].

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Теоретичний аналіз наукових джерел дозволив вивчити значний досвід, накопичений в теорії і практиці вищої освіти. Зокрема, фундаментальну основу підготовки студентів медичних вищих навчальних закладів до здоров'язбережувальної діяльності заклали дослідження, здійснені у контексті неперервної професійної освіти (С. У. Гончаренко, І. А. Зязюн, С. О. Сисоева та інші [4;8]), удосконалення навчального процесу у вищих навчальних закладах (А. М. Алексюк, В. С. Білогур, Я. Я. Болюбаш, А. О. Вербицький, В. А. Козаков та інші [1]), професійної підготовки майбутніх фахівців (Ю. Д. Бойчук, О. А. Дубасенюк, М. Б. Євтух, В. І. Наумчук, В. В. Ягупов та інші [9]).

Проблеми формування здоров'я, культури здоров'я, здорового способу життя висвітлено у таких аспектах: обґрунтування цілісного підходу до формування здоров'я людини (Г. Л. Апанасенко, Т. Є. Бойченко, Е. Г. Булич, М. С. Гончаренко, О. Д. Дубогай, І. В. Муравов, С. О. Омельченко та інші [3; 7]); формування здорового способу і культури здоров'я життя людини (В. І. Бабич, В. І. Бобрицька, В. П. Горашук, Н. В. Маковецька, Ю. Б. Мельник та інші) [6]); створення здоров'язбережувального середовища (В. П. Беспалько, О. Д. Дубогай, Н. Н. Завидівська, В. Г. Омеляненко, В. М. Оржеховська та інші [2; 7]). Незаперечною істиною, є те, що суспільство, яке прагне жити в гармонії з довкіллям, повинне формувати систему справжніх цінностей у кожного громадянина, тому одним із головних чинників благополуччя особистості, родини та суспільства в цілому має стати здоров'я, як фундаментальна цінність буття.

Мета дослідження. Розглянути особливості і проаналізувати самостійну та індивідуальну роботу студентів медичних університетів при навчанні здоров'язбережувальним технологіям.

Результат дослідження. Необхідним етапом процесу навчання студентів-медиків до використання здоров'язбережувальних технологій є їхня позааудиторна робота. Позааудиторна навчальна діяльність студентів, як зазначає В.І. Наумчук, є обов'язковою умовою успішного формування майбутнього фахівця, як один із основних принципів вузівської дидактики [9], а самостійну роботу студентів – як основний шлях реалізації цього принципу [10, с. 8].

В основі навчання майбутніх лікарів має бути самостійна праця суб'єктів навчання із засвоєння накопичених людством знань. Позааудиторна діяльність студентів-медиків здійснюється в позааудиторний час, сприяючи їхньому особистісному розвитку, розширенню та поглибленню професійних знань і формуванню професійно-значимих якостей. Позааудиторна діяльність студентів складається з індивідуальної та самостійної роботи, які розвивають уміння працювати зі спеціальною

літературою, довідниками, періодичними виданнями, і сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ), сприяють розвитку організованості, ініціативності, активності у розв'язанні поставлених завдань і проблем.

Перехід від парадигми "освіта на все життя" до парадигми "освіта через усе життя" ставить перед університетом завдання сформувати у студентів мотиваційну готовність і розвинути здібності до самостійного формування професійної компетентності і компетенцій, уміння ставити і самостійно вирішувати теоретичні і практичні завдання. Саме активність і самостійність в значній мірі сприяють формуванню готовності майбутнього фахівця медицини до використання здоров'язбережувальних технологій.

Окрім традиційних форм організації самостійної роботи (опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу; вивчення окремих тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання; поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації; підготовка до виступу на семінарських заняттях та підготовка до практичних занять; систематизація вивченого матеріалу перед іспитом; опрацювання та підготовка огляду опублікованих у фахових та інших виданнях статей; підготовка та оформлення схем, таблиць, графіків, діаграм тощо), у процесі підготовки майбутніх медиків до використання здоров'язбережувальних технологій діяльності використовуються такі, як: підготовка до ділової гри, дебатів, дискусій, розгляду кейсів, складання глосаріїв, підготовка та написання наукових статей, рецензування студентських робіт самими студентами. Всі перелічені форми самостійної діяльності студентів зумовлюють необхідність інформатизації навчального процесу, яка передбачає можливість вести пошук в інтернеті, отримувати від викладача завдання та коментарі щодо його виконання, потрібні консультації та всі необхідні повідомлення щодо навчального процесу через інтернет. Особливості застосування елементів дистанційного навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій як різновиду самостійної роботи студентів розглянемо далі.

Для ефективного планування та організації самостійної роботи студентів дотримуються певні умови: забезпечення навчально-методичної підтримки та індивідуальності завдань для самостійної роботи; видавання завдань на початку навчального року (семестру); розробка поточних та рубіжних форм контролю; визначення часу консультацій викладачів для координації самостійної роботи студентів. Методичне забезпечення самостійної роботи студентів-медиків передбачає засоби контролю з боку викладача (контрольні питання за темою, перевірка практичних завдань, самостійних аналітичних робіт, виконання модульних контрольних робіт) та самоконтролю з боку самого студента (тести, пакети контрольних завдань, питання та завдання для самоконтролю).

Рівень і складність завдань для самостійної роботи майбутніх лікарів на різних ступенях навчання відрізняється за формою і змістом. На перших двох курсах самостійна робота ставить за мету розширити та закріпити знання і вміння, отримані у ході лекцій і семінарів. У цьому випадку найбільш ефективними є такі форми проведення самостійної роботи, як написання есе-формулювання будь-якого поняття; письмовий огляд з певного питання; складання глосарію з заданої теми. На старших курсах самостійна робота студентів допомагає реалізації їх професійних навичок і включає складання мультимедійних презентацій – розкриття власного бачення певного питання; домашню підготовку до ділової гри; розробку групового проекту, наприклад, "Шляхи вдосконалення надання медичних послуг в Україні"; підготовку доповідей на студентських наукових конференціях (табл. 1).

У процесі навчання студентів-медиків до використання здоров'язбережувальних технологій важливо забезпечити індивідуалізацію навчання з метою найбільш повного врахування наявних знань, психологічних і психічних особливостей студента, його природних нахилів. Метою індивідуальної роботи є орієнтація на формування у майбутніх лікарів, здатності адекватно реагувати на високу кількість інформаційних потоків, набуття навичок дослідження, оволодіння стилем наукового мислення.

До індивідуальної роботи студентів-медиків відносимо творчі й індивідуальні навчально-дослідні завдання: підготовка реферативних матеріалів на актуальні теми з елементами наукового дослідження та його презентація; виконання курсових та дипломних проектів; дослідження практичних ситуацій професійного спрямування; виконання власних наукових досліджень; підготовка до олімпіад, конференцій; розробка професійних моделей, явищ і процесів; анотація опрацьованої додаткової літератури; порівняльна характеристика вивчених явищ, процесів тощо; виконання в індивідуальному порядку вправ різного рівня складності; пошук в комп'ютерних мережах додаткового навчального матеріалу до запропонованих викладачем тем; збір інформації та ознайомлення із зарубіжним досвідом, що стосується певної навчальної проблеми.

Одним із різновидів індивідуальної роботи студентів-медиків є волонтерська діяльність, що зорієнтована на здоров'язбереження, надання оздоровчої, психологічної, емоційної, побутової допомоги тим, хто її потребує.

**Приклади завдань для самостійної та індивідуальної роботи студентів-медиків
спрямованої на їх підготовку до здоров'язберезувальних технологій**

Навчальна дисципліна	Завдання для самостійної роботи	Завдання для індивідуальної роботи
Історія медицини	Підготовка есе-формувань понять "здоров'я", "культура здоров'я", "здоровий спосіб життя"	Складання авторської індивідуальної оздоровчої програми
Анатомія і фізіологія людини	Підготовка ілюстративного матеріалу у вигляді схем, таблиць, рисунків	Опрацювання методики дослідження пульсу, артеріального тиску, дихання до і після фізичних навантажень
Пропедевтика дитячих хвороб з доглядом за дітьми	Складання схем раціонального поєднання здоров'язберезувальних засобів	Волонтерська здоров'язберезувальна діяльність в дошкільних та шкільних навчальних закладах спеціалізованого типу
Загальна гігієна та екологія людини	Підготовка до тренінгу "До питання вибору методів лікарсько-педагогічного контролю"	Експрес-оцінка рівня індивідуального фізичного здоров'я на початку, в середині та в кінці навчального року
Різновікові виховні системи і здоров'язберезувальні технології	Підготовка презентації на тему "Функціональні особливості здоров'язберезувальної діяльності фахівця з фізичної реабілітації"	Волонтерська діяльність, яка передбачає проведення організаційних заходів із студентами молодших курсів та старшими школярами щодо формування здорового способу життя та профілактики шкідливих звичок
Різновікові виховні системи і здоров'язберезувальні технології	Підготовка групових проєктів, наприклад "Методика оздоровчих занять з особами похилого віку"	Складання диференційованих програм оздоровчих занять при синдромі хронічної втоми

Волонтерська діяльність в галузі здоров'язбереження є професійно значущим етапом в системі практичної підготовки майбутнього лікаря, оскільки виступає первинною ланкою апробації їх готовності до здоров'язберезувальної діяльності, сприяє формуванню фундаменту професійного світосприйняття. Така діяльність передбачає участь або в одноразових заходах, або в тривалих програмах, спрямованих на збереження здоров'я різних верств населення. Як показує практика волонтерства в галузі здоров'язбереження, рівень готовності студентів-медиків до використання здоров'язберезувальних технологій у наближених до професійних умовах.

Висновки

Отже, самостійна та індивідуальна робота студентів є обов'язковою формою навчального процесу підготовки майбутніх лікарів, результатом якої є підвищення рівня знань студентів, формування вмінь самостійно мислити та приймати рішення, що є важливим для формування їх готовності до використання здоров'язберезувальних технологій.

Використані джерела

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: [підруч. для студ., аспірантів та молодих викладачів вищих навч. закладів] / А. М. Алексюк. – К.: Либідь, 1998. – 558 с.
2. Беспалько В.П. Системно-методическое обеспечение учебно-воспитательного процесса подготовки специалистов / В. П. Беспалько, Ю. Т. Татур. – М.: Высшая школа, 1989. – 144 с.
3. Бойченко Т. Валеологія – мистецтво бути здоровим / Т. Бойченко // Здоров'я та фізична культура. – 2005. – № 2. – С. 1-4.

4. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження : методологічні поради молодим науковцям / С.У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1995. – 47 с.
5. Гончаренко С. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
6. Горашук В. П. Формирование культуры здоровья школьников (теория и практика) / В. П. Горашук. – Луганск : Альма матер, 2003. – 388 с.
7. Дубогай О.Д. Компетентнісний потенціал педагогіки здоров'язбереження молоді при формуванні її особистості засобами фізичної культури / О. Д. Дубогай, П. Б. Джуринський // Наук. часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15 "Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (Фізична культура і спорт)". – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – Вип. № 10. – С. 275–278.
8. Зязюн І. А. Інтелектуально-творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти / І. А. Зязюн // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: монографія / [за ред І.А.Зязюна]. – К. : Віпол, 2000. – 636 с.
9. Наумчук В. І. Професійна підготовка майбутніх вчителів фізичної культури в процесі самостійної роботи зі спортивних ігор : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / В. І. Наумчук; Тернопільський державний педагогічний університет ім. В. Гнатюка. – Т., 2002. – 19 с.
10. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. – К. : Шкільний світ, 2001. – 16 с.

Donchenko V.

INDIVIDUAL AND INDEPENDENT WORK OF MEDICAL STUDENTS AS AN IMPORTANT STAGE OF LEARNING HEALTH SAVINGS TECHNOLOGIES

It was reviewed and characterized an individual and independent work of students of medical universities in the process of study of health-saving technologies. There were described the forms of organization of students independent work, which stipulate necessity of educational process informatization. Certain conditions for effective planning and organization of independent activity of medical students were disclosed. There were made examples for independent and individual work of students of medical universities, aimed at preparing them for health-saving technologies. It was also determined the significance of independent and individual work of medical students in training of health-saving technologies.

There were reviewed the level and complexity of tasks for independent work of the future doctors at different levels of training. It was described one of varieties of individual work of medical students – volunteerism, which is focused on health-saving, providing of recreational, psychological, emotional and home care. The purpose of individual work is to focus on the formation of future doctors the ability to adequately respond to the high amount of information flows, acquisition of research skills, mastery of the scientific thinking style. Individual and independent work of students is a mandatory form of the educational process of future doctors training, the result of which is increasing of the students' learning curve, formation of independent thinking and decision-making skills that is important for the formation of their willingness to use health-saving technologies.

Key words: health savings technology, higher education, healthy lifestyle, students, medical university.

Стаття надійшла до редакції 12.09.2015 р.